

24
CULTURA
02.11.2012

ART EVA VÀZQUEZ

De quin dolor dius que véns?

Torres Monsó no ha donat mai a Girona un mirall on pogués contemplar satisfeta la seva imatge monumental i plujosa, un reflex on pogués afartar-se de si mateixa

Girona

Una habitació buida. Només hi ha un tamboret i, contra la paret, un mural en forma de tríptic on es llegeix la pregunta "De quin dolor dius que véns?" Paco Torres Monsó irromp a escena venint des de darrere la càmera, que enfoca amb fixació el seient buit. L'artista s'hi asseu i comença a colpejar-se el pit amb la mà estesa, rítmicament, a l'altura del cor. Durant més d'un minut que es torna opressiu, només s'escolta aquest batec, que emet un lleu ressò metàl·lic per la capseta de pastilles que Torres Monsó té guardada a la butxaca de la camisa. Continua picant, tanca els ulls, mou una mica el cap, estossega, prem el puny de l'altra mà, mira endavant sense deixar d'auscultar-se. Al final, apareix en pantalla un escàner del seu propi cor, a ple rendiment. El vídeo, gravat aquest 2012, pocs mesos abans que l'artista faci 90 anys, és un dels poemes visuals que formen part d'*Una illa habitada*, a la Casa de Cultura de Girona, una exposició de retrats fotogràfics en què el seu amic Josep M. Oliveras el sotmet a un deliberat exercici d'artifici i construcció i que s'inscriu en un ampli programa d'activitats per celebrar l'aniversari d'un dels escultors més íntegres, infatigables i, sorprenentment, discrets i humils del país.

L'escriptor Rafael Argullol, que fins fa quatre dies no en sabia res, d'aquest home que no ha fet cap carrera meteòrica, que no ha freqüentat els cenacles artístics ni socials, que continua vivint en un piset quasi proletari dels afores de la ciutat amb una migrada pensió de jubilat, s'exclama que una obra com la seva, que qualifica d'"una de les aventures més audaces i creatives de l'escultura contemporània", hagi pogut passar fins ara desapercibuda. Argullol ho escriu en el catàleg de l'altra gran exposició que honora el llegat d'aquest colós de rostre humà, a Can Mario de Palafrugell, on es presenta una selecció d'escultures preparada amb cura —anava a dir amb amor— per Pep Admetlla i Glòria Bosch, i el títol mateix ja n'és la resposta: *Anar fent i prou*, aquesta expressió que Torres Monsó deixa anar tan sovint al mig de la conversa, amb un arronsament d'espattes pacient,

La Casa de Cultura de Girona i Can Mario de Palafrugell presenten les dues exposicions centrals organitzades per celebrar l'obra de Francesc Torres Monsó en l'any del seu norantè aniversari

però no submis, gens intoxicat pel ressentiment o l'acritud.

Torres Monsó sap perfectament de quin dolor prové: de la por al pecat que li van inculcar els capellans del col·legi religiós on estudiava, del fred humit que va calar-li els ossos des de l'any quaranta, de les picades de puces que infestaven les aules de belles arts on va aprendre els rudiments del dibuix i el modelatge, de l'esforç per mantenir dia a dia els de casa fent de picapedrer, de restaurador, de ceramista, de cambrer, de venedor de mitjons al mercat. Sorpren de Torres Monsó que costi tan poc imaginar-lo, tot i els seus 90 anys, com un marrec de calça curta, mitjons llargs i tirants. Un nen de la postguerra, amb els genolls pelats, les mans a les butxaques i una mirada precoçment familiaritzada amb la por. Ara té alguna cosa de mim rigorós, a l'estil de Marcel Marceau, o de filòsof estoic amb la pell emmorenida d'un pagès. S'ha endurit?, ha claudicat? Ni pensem. En algunes de les fotografies d'*Una illa habitada* arriba a cohibir la seva energia, el desvergonyiment amb què rugeix «Hem d'atracar un banc!», amb què medita i s'entotsola davant la càmera, amb què abraça un paper arrugat com si fos un fill mort, amb què escriu amb el dit damunt un vidre polsós "Utopia sí".

L'escriptor Lluís Muntada, en un dels textos de prodigiosa lucidesa que acompanyen les fotografies del catàleg, diu que, amb el seu art, Torres Monsó "ha alenat una ciutat que durant dècades va ser emblema de la grisalla". No és un aflagac de cortesia, sinó rabiosament veraç. Torres Monsó no ha donat mai a Girona un mirall on pogués contemplar satisfeta la seva imatge monumental i plujosa, un reflex on pogués afartar-se de si mateixa, sinó un joguet, un artefacte diabòlic, com les lletres toves de la plaça de l'Hospital, els llapis trencats de l'institut Sobrequés, les foques de la plaça Marquès de Camps, meteorits que inoculen el riure al cor de la gravetat, però un riure de ganyota torta, que sap de quin mena d'estany encenat es fan els miralls. Com que Girona es pren molt seriosament a si mateixa,

ANAR FENT I PROU

Can Mario-Fundació Vila Casas
Idea: Pep Admetlla i Glòria Bosch
Adreça: Plaça de Can Mario, Palafrugell
Dates: Fins al 26 de maig del 2013
Horari: 11-14 h i 16.30-20.30 h. Dg. i festius 11-14 h (tancat els dilluns i del 17 de desembre a l'1 de febrer)

UNA ILLA HABITADA

Casa de Cultura de Girona
Idea: Josep M. Oliveras
Adreça: Plaça de l'Hospital, 6, Girona
Dates: Fins al 12 de desembre
Horari: 13-21 h (tancat diumenges, dilluns i festius, excepte Tots Sants)

25
CULTURA
 02.11.2012

Governar els fills

Paco Torres Monsó sent predilecció per una de les fotografies de Josep M. Oliveras que el transforma en un titella sense rostre mogut per fils de llum. Al costat, l'artista al seu taller, davant un retrat de joventut JOSEP M. OLIVERAS / LLUÍS SERRAT

Joiosa ironia

El pessimisme inherent de Torres Monsó no pot emmascarar la joiosa ironia que irradia no només la seva obra sinó ell mateix. Només un artista en estat de plenitud podia haver concebut per a la trista plaça d'un hospital unes lletres toves de colors perquè hi juguessin els infants.

mai no ha comprès gaire bé la rialla sardònica de Torres Monsó, i sovint ha vist només el bufó allà on hi havia el nen que no pot negar l'evidència del rei despulpat. Però és clar que Torres Monsó no tenia només Girona a l'horitzó, ni tan sols quan esculpia les seves primeres figures –maternitats i picapedrers d'una matèria rugosa, com fang assecat en el moment de desfer-se–, sinó el cosmos sencer, aquesta negror ofensiva dilatada fins a

l'infinit que equival, si es pogués sumar tota, a un zero fenomenal. L'escepticisme de Torres Monsó és quasi tan proverbial com la seva bondat. La llibertat, al preu de ser una benaurada excepció, és la seva altra gran qualitat. Explica bastant com l'exerceix el fet que sempre hagi deplorat, com Duchamp, la paraula *artista*. Muntada parla d'"ironia metafísica", en relació amb la seva obra, "l'estat de gràcia d'algú que sap que el món

té una naturalesa al·lucinatòria i que abordar-lo de manera seriosa encara significaria augmentar la seva fantasmagoria". Per això ha formalitzat el caos, la desmesura, el sense sentit que ens envolten, amb unes obres arquitectònicament perfectes i, per tant, dements: maniquins mutilats, escales que no porten enlloc, martells amb el mànec partit, pistes de circ sense xarxa, laberints d'un raiocini tan planificat com una presó. *